

Beskyttelse af natur og landskab

et overblik for lodsejere

Beskyttelse af natur og landskab et overblik for lodsejere

Udgiver: Miljøsamarbejdet Milsam, marts 2009.

En fælleskommunal folder, udarbejdet af en arbejdsgruppe under det fælleskommunale miljøsamarbejde i Nordsjælland, Milsam (Allerød, Egedal, Fredensborg, Frederikssund, Furesø, Gribskov, Halsnæs, Helsingør, Hillerød, Hørsholm, Rudersdal).

Grafisk opsætning: P. Sørensen, PUC, Helsingør

Fotos: Scanpix, Biofoto, Polfoto og P. Sørensen, PUC

Forord

Denne folder indeholder en oversigt over nogle af de vigtigste regler og love om beskyttelse af natur og landskab, som man bør kende når man har en ejendom i det åbne land.

Folderen henvender sig til lodsejere, der ønsker et hurtigt indblik i regelgrundlaget indenfor naturbeskyttelse og planloven m.m. Folderen handler ikke om f.eks. skov- og landbrugslovgivning.

Det åbne land danner grundlag for mange af samfundets aktiviteter, f.eks. landbrug, vandforsyning og friluftsliv. Både private og myndigheder har store interesser i landskabet og naturen.

Lovene, der gælder i det åbne land, er bl.a. lavet for at sikre en bæredygtig samfundsudvikling og beskyttelsen af naturen og landskabet. Der findes både danske love og internationale aftaler, som har indflydelse på hvad man må i det åbne land. Disse love og aftaler forpligter både det offentlige og private lodsejere.

Mere information:

Brug kommunens hjemmeside og internettets mange muligheder.

Love og regler ændres ofte. Lovtekster findes ved at besøge Retsinformation på www.retsinfo.dk.

På Miljøportalen, www.miljoportal.dk, er der adgang til information på kort (**Arealinformation** og **Naturdata**), f.eks. om hvor der er registreret beskyttet natur.

By- og Landskabsstyrelsen www.blst.dk, og Skov- og Naturstyrelsen, www.skovognatur.dk, er statslige hjemmesider med værdifuld information.

God fornøjelse med læsningen.

Indhold

Naturbeskyttelses- og Planlovens hovedformål	s. 6
Beskyttede naturtyper (levesteder)	s. 7
Vandløb	s. 8
International naturbeskyttelse (Natura 2000)	s. 9
Fredninger	s. 10
Fortidsminder	s. 11
Pleje af natur og fortidsminder	s. 12
Invasive arter	s. 13
Nye søer og udvidelse af søer	s. 14
Offentlighedens adgang	s. 15
Bygge- og beskyttelseslinjer	s. 16
Andre aktiviteter i det åbne land	s. 17
Mulighed for støtte	s. 18

Naturbeskyttelses- og Planlovens hovedformål

Naturbeskyttelses-, Plan- og Miljøbeskyttelsesloven har fælles hovedformål (lovenes § 1);

“At værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelse af dyre- og plantelivet”

Dette er hensyn som din kommune lægger vægt på, når de behandler en sag.

Herudover har lovene nogle særlige formål.

- **Naturbeskyttelsesloven** tilsigter særligt;
 - At beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige og kulturhistoriske værdier
 - At forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser.
 - At give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.
- **Planloven** tilsigter særligt;
 - At der ud fra en planmæssig og samfundsøkonomisk helhedsvurdering sker en hensigtsmæssig udvikling og at der skabes og bevares værdifulde bebyggelser, bymiljøer og landskaber.

Lovgivning: Lov om planlægning og Lov om naturbeskyttelse

Beskyttede naturtyper (levesteder)

De vilde dyr og planter har brug for levesteder i Landskabet. Derfor er vigtige naturtyper beskyttet via naturbeskyttelsesloven eller via internationale aftaler. Beskyttelsen gælder uanset ejerforhold.

Beskyttede naturtyper i Naturbeskyttelsesloven (§ 3) er:

- søer og vandhuller over 100 m² (inkl. bredder)
- moser, enge, heder, overdrev, strandenge og strandsumpe, hvis de hver for sig eller tilsammen har et areal på mindst 2.500 m²
- moser under 2.500 m² i sammenhæng med beskyttede vandløb eller søer.
- de fleste vandløb (spørg din kommune)

I de beskyttede naturtyper er der **forbud** mod at ændre tilstanden. En tilstandsændring kan f.eks. være dræning, udgravning, opfyldning, gødskning, tilplantning eller sprøjtning. De beskyttede områder må dog gerne anvendes som man lovligt har gjort inden, de blev omfattet af beskyttelsen. Jagt kan udøves lovligt efter Jagtloven.

Kommunen kan i særlige tilfælde give dispensation til et indgreb i et beskyttet naturområde, f.eks. hvis formålet med indgrebet er at forbedre forholdene for de vilde dyr og planter.

Du kan se, om der er registreret beskyttet natur på din ejendom på [Miljøportalen](#). Registreringen er vejledende. Det er tilstanden på et areal, der afgør, om det er beskyttet eller ej. Det er lodsejers ansvar, at der ikke sker indgreb i beskyttede områder. Spørg din kommune, hvis du er i tvivl.

Læs mere: Folderen "Beskyttet natur" (udkommer i 2009)

Se hjemmesiderne for [Skov- og Naturstyrelsen](#) og [By- og Landskabsstyrelsen](#) og eventuelt Danmarks Fugle og Natur: www.fugleognatur.dk.

Lovgivning: Lov om naturbeskyttelse

Forbud mod tilstandsændring

Mulighed for dispensation

Det er kommunen, der afgør, om et område er beskyttet

Vandløb

Vandløb skal sikre afledning af vand, men skal også være levested for dyre- og plantearter. Vandløb fungerer desuden som vigtige bindeled mellem naturområder og spredningsveje for dyr og planter.

Der må ikke foretages indgreb i vandløb uden kommunens tilladelse.

For de fleste større vandløb findes et regulativ, der indeholder en beskrivelse af vandløbet, af vedligeholdelsen og af kommunens og lodsejers forpligtigelser.

Mange vandløb er udpeget som beskyttede naturtype i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3. Ansøgninger om tilstandsændringer i et § 3 udpeget vandløb skal derfor også behandles efter reglerne i naturbeskyttelsesloven.

Til vandløbet hører en **vandløbsbræmme**, der udgør et 2 meter bredt bælte på begge sider af vandløbet. Bræmmerne regnes fra vandløbets øverste kant (kronekant). Bræmmen skal fremstå som et udyrket areal med naturlig græs-, urte- og trævegetation.

Inden for 2-meter bræmmen må der ikke ske dyrkning, jordbehandling, plantning eller terrænændring.

I 2-meter bræmmen må der heller ikke opsættes faste hegn eller foretages andet, der kan vanskeliggøre vedligeholdelsesarbejdet og tilsynets færdsel.

Læs mere: Se By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside om [vandløb](#).

Lovgivning: Lov om vandløb. Lov om naturbeskyttelse.

International naturbeskyttelse (Natura 2000)

EU vil stoppe tilbagegangen af den biologiske mangfoldighed. Et af redskaberne er de såkaldte fugle- og habitatområder, tilsammen kaldet Natura 2000-områder. I Danmark er der udpeget 113 fuglebeskyttelsesområder og 254 habitatområder. Hvert enkelt område er udpeget for at beskytte en bestemt type natur, eller levestederne for nogle bestemte dyr og planter.

I Natura 2000-områderne må man ikke forringe forholdene for den natur, som områderne er udpeget for at beskytte. Man må heller ikke gøre noget udenfor områderne, der kan bidrage til at forringe forholdene inde i selve områderne.

I Natura 2000-områder er myndighederne forpligtet til at yde en særlig indsats for de arter og naturtyper, som området er udpeget for at beskytte.

EU har også lavet en liste med en række dyre- og plantearter, der skal tages særlige hensyn til uanset om de forekommer indenfor eller udenfor Natura 2000-områderne, de såkaldte Bilag IV arter. I Danmark er f.eks. alle slags flagermus, stor vandsalamander, forskellige arter af frøer, mus og guldsmede og syv forskellige plantearter beskyttede, uanset hvor de forekommer.

Der er anmeldepligt til kommunen for en lang række aktiviteter og ændringer i drift indenfor Natura 2000 områder. F.eks. ophør af græsning, og ændringer i tilstanden af søer, moser og andre naturtyper, der ikke opfylder størrelseskravet for beskyttede naturtyper (hvis de opfylder størrelseskravet, falder de ind under Naturbeskyttelseslovens § 3).

Læs mere: Se [Natura 2000](#) på By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside. På [Miljøportalen](#) findes også kort over områderne.

Lovgivning: Lov om naturbeskyttelse, Bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Natura 2000 er en samlebetegnelse for de internationale beskyttelsesområder, udpeget efter habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet og Ramsarkonventionen.

Listen over de danske Bilag IV arter kan findes på hjemmesiden [Natura2000](#).

I Naturbeskyttelseslovens bilag 2 findes fortegnelse over alle aktiviteter som skal anmeldes.

Fredninger

Der findes forskellige typer fredninger efter Naturbeskyttelsesloven. F.eks. kan et træ, en udsigt eller et landskab være fredet. Større områder fredes typisk for at beskytte værdier indenfor natur, landskab, geologi, kulturhistorie og arkæologi.

En fredning består af en fredningskendelse, der tinglyses på alle omfattede ejendomme. Se om din ejendom er omfattet af en fredning på [Miljøportalen](#), eller i tingbogen.

Bemærk at, i det øjeblik der rejses forslag om en fredning, må man ikke handle i strid med fredningsforslaget.

Dispensationer fra en fredning gives af Fredningsnævnet. Kommunen fører tilsyn med at fredningskendelsen overholdes. Aktiviteter som fældning, bebyggelse, tilplantning, terrænregulering m.m. i et fredet område kræver som regel tilladelse fra Fredningsnævnet.

Du skal sende en ansøgning om dispensation fra en fredning til kommunen. Kommunen videresender ansøgningen til Fredningsnævnet med kommunens anbefaling til beslutning.

Læs mere: By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside om [fredninger](#).

Lovgivning: Lov om Naturbeskyttelse, Bekendtgørelse om pleje af fredede arealer, om tilsyn og om indberetninger.

Fortidsminder

Fortidsminder er kulturhistoriske levn fra ældre tider, som er beskyttet af Museumsloven. Fortidsminder kan både være skjult i jorden og synlige over jorden.

Du må **ikke** ændre på tilstanden af fortidsminder, f.eks. gravhøje, stensætninger eller sten- og jorddiger. Du må ikke jordbehandle, gøde eller plante på dem eller i en afstand af 2m fra dem. Du kan i bilag til Museumsloven se, hvilke fortidsminder, der er beskyttede.

Hvis du har brug for at ændre på f.eks. et dige, skal du søge dispensation ved kommunen.

Hvis du støder på et **skjult** fortidsminde, f.eks. ved et gravearbejde, skal du anmelde fundet til dit lokale museum. Inden større gravearbejder sættes i gang, skal det lokale museum også kontaktes.

Læs mere: Læs om fortidsminder på Kulturarvstyrelsens hjemmeside, www.kulturarv.dk.

Se kort over fortidsminder på ["Fund og fortidsminder"](#), eller på [Miljøportalen](#).

Se også Kulturarvsstyrelsens hjemmeside med [information](#) til ejere af fortidsminder: herunder folderen: Har du en gravhøj i baghaven.

Lovgivning: Museumsloven, Lov om Naturbeskyttelse og Bekendtgørelse om pleje af fortidsminder

Pleje af natur, fredede arealer og fortidsminder

Mange naturtyper, fredede områder og fortidsminder kræver pleje for at bevare den ønskede tilstand. Den øgede tilførsel af næringsstoffer generelt og færre græssende dyr har sammen med dræning af våde områder gjort, at de lysåbne naturtyper gror til.

Kommunen skal pleje egne naturområder, fredninger og fortidsminder. Den har mulighed for at pleje privatejede fredede arealer og fortidsminder efter en plejeplan. Desuden kan kommunen bidrage til pleje af privatejede naturområder efter aftale med ejeren.

På landbrugsjord har ejer en pligt til at holde jorden i god landbrugsmæssig stand. Dette betyder, at der er pligt til at sørge for rydning af opvækst, f.eks. på enge og overdrev, hvor afgræsningen er ophørt. Plantedirektoratet fører tilsyn med at dette overholdes.

Du opfordres til at pleje naturen og fortidsminder på din ejendom. Spørg dog altid kommunen til råds inden du begynder arbejdet for at undgå fejltagelser.

Græsningslaug og høsletslaug er velkomne initiativer.

Læs mere: Se f.eks. håndbogen "Græsning og høslet i naturplejen" af Rita Buttenschøn og Skov- og Naturstyrelsens side om [høslætsenge](#)

Søg efter græsningslaug og høsletslaug på nettet se f.eks. på [Skov og Naturstyrelsens hjemmeside](#)

I håndbøger om naturtyper kan man ofte læse om pleje, se f.eks. i www.skovognatur.dk/Udgivelser

Lovgivning: Lov om Naturbeskyttelse, Bekendtgørelse om pleje af fredede arealer, om tilsyn og om indberetninger. Bekendtgørelse om pleje af fortidsminder. Lov om drift af landbrugsjorder.

Invasive arter

Invasive dyr og planter er arter, der er indført til Danmark af mennesket. At de er invasive betyder at de udkonkurrerer danske hjemmehørende arter og dermed forringer naturarealernes kvalitet.

Kendte eksempler er Kæmpe Bjørneklo og "dræbersneglen" (iberisk skovsnegl), men også Rynket Rose (hybenrose), Japansk Pileurt, Canadisk Gyldenris m.fl. udgør et stigende problem for vores naturområder.

Du opfordres til at bekæmpe de invasive arter, såvel Kæmpe Bjørneklo som andet landskabsukrudt på dine naturområder. Meget landskabsukrudt bekæmpes effektivt ved at afgræsse arealerne med får eller kreaturer. Men ofte er en manuel eller maskinel indsats påkrævet.

Ved etablering af nye beplantninger er det vigtigt at undgå de invasive arter. Ud fra et naturmæssigt synspunkt er det bedst at vælge hjemmehørende danske arter.

Du er velkommen til at henvende dig til din kommune for at få råd og vejledning.

Læs mere: Læs om arter og metoder på [Skov og Naturstyrelsens hjemmeside](#)

Lovgivning: Læs om [regulering af invasive arter](#).

Nye søer og oprensning af søer

Mange lodsejere ønsker at oprense og udvide eksisterende søer og vandhuller eller etablere helt nye.

Anlæg af et nyt vandhul på f.eks. en mark kræver en kommunal dispensation fra planloven (en landzonetilladelse), da man ændrer anvendelsen af arealet.

Oprensning eller udvidelse af eksisterende vandhuller kræver dispensation fra reglerne om de beskyttede naturtyper. Det samme gør nyanlæg af søer i en beskyttet naturtype.

Bemærk at alle naturtyper som udgangspunkt er lige værdifulde. Derfor kan man som regel ikke få dispensation til at ændre en naturtype til en anden (f.eks. fra mose til sø).

Oprensning af søer kan ofte give en naturmæssig gevinst, ved f.eks. at fjerne næringsrigt slam fra søen eller ved at hindre en tiltagende tilgroning.

I forbindelse med oprensning eller etablering af søer sætter kommunen oftest en række betingelser for arbejdet. De mest forekommende er:

- Arbejdet skal udføres i vinterhalvåret
- Bredder skal være svagt hældende (ikke stejle brinker)
- Der må ikke være øer i vandhullet
- Der må ikke fodres eller udsættes ænder eller fisk
- Slammet skal analyseres inden deponering
- Det lokale museum skal orienteres inden arbejdet udføres

Læg aldrig slammet ud på en beskyttet naturtype uden klar aftale med kommunen.

Kommunen kan lade vilkår af varig interesse tinglyse på ejendommen på ejers bekostning.

Læs mere: By og landskabstyrelsens hjemmeside om [søer](#).

Lovgivning: Lov om planlægning, Lov om Naturbeskyttelse, Museumsloven

Offentlighedens adgang

Offentligheden har i vidt omfang ret til at færdes på privatejede veje og stier, naturområder og udyrkede arealer. Hvor offentligheden har lovlig adgang, må du ikke hindre eller skilte mod denne adgang. Privatlivets fred er bl.a. sikret ved, at ophold og færdsel skal tage hensyn til dette, dog skal en vis færdsel tåles.

Der er med visse undtagelser adgang til fods og på cykel på **privatejede**

- veje og stier i det åbne land
- strande, ophold mindst 50m fra boliger,
- veje og stier i skove fra kl. 6 til solnedgang
- udyrkede arealer uden hegn fra kl. 6 til solnedgang, ophold mindst 150m fra boliger
- tilsvarende for udyrkede hegnede arealer, hvis der ikke er græssende husdyr og der er adgang gennem låger, over stenter el. lign.

Du skal anmelde til kommunen, hvis du vil nedlægge en vej eller sti. Kommunen har 4 uger til at træffe en afgørelse, f.eks. om en nærmere vurdering.

Læs mere: [Adgang](#) på Skov og Naturstyrelsens hjemmeside. Herunder folderen: *Naturen må gerne betrædes, men træd varsomt*

En vejledning om skilte og adgang og offentligheds adgang til naturen.

Folder: "En sikker vej til gode naturoplevelser" kan findes på Danmarks Naturfredningsforenings hjemmeside under [Oplev Naturen](#).

Lovgivning: Lov om Naturbeskyttelse, Bekendtgørelse om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen.

Bygge- og beskyttelseslinjer

Naturbeskyttelsesloven indeholder bestemmelser om bygge- og beskyttelseslinjer, der skal sikre, at de nærmeste omgivelser ved kysterne, søer og åer, og omkring fortidsminder, skove og kirker friholdes for bebyggelse eller andre væsentlige landskabelige indgreb.

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af arealer, der ligger indenfor en beskyttelseslinje, og der må ikke bygges indenfor en byggelinje. Undtagelser fremgår af loven. Du kan evt. søge om dispensation hos kommunen (strandbeskyttelseslinje dog hos det regionale miljøcenter).

Bygge- og beskyttelseslinjerne har forskellig udstrækning:

Beskyttelseslinjer

- Havet afkaster som hovedregel 300m og i sommerhusområder 100m strandbeskyttelseslinje. Miljøministeriet har fastlagt strandbeskyttelseslinjer, som er tinglyst på ejendommene.
- Søer på mindst 3ha og udpegede vandløb afkaster 150m sø- og åbeskyttelseslinje.
- Synlige fortidsminder afkaster 100m beskyttelseslinje.

Byggelinjer

- Skove afkaster 300m byggelinje (mindst 20ha skov, hvis den er privatejet)
- Kirker afkaster 300m byggelinje for byggehøjde over 8,5m.

Du kan finde kort over beskyttelseslinjerne og byggelinjerne på [Miljøportalen](#).

Læs mere: [Beskyttelseslinjer](#) på By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside

Lovgivning: Lov om Naturbeskyttelse, Bekendtgørelse om bygge- og beskyttelseslinjer.

Andre aktiviteter i det åbne land

Mange aktiviteter i det åbne land kræver kommunens tilladelse. Dette gælder f.eks. udstykning, byggeri, terrænregulering eller ændringer i ejendommens anvendelse.

Sager om byggeri, udstykning, terrænregulering mv. skal stemme overens med plangrundlaget, dvs. lokalplan, kommuneplan og landsplandirektiver mv. På Miljøportalen kan man få vist hvilke planudpegninger, der er gældende for din ejendom.

Byggeri over en vis størrelse kræver byggetilladelse eller anmeldelse til kommunen, inden arbejdet sættes i gang.

Afgravning eller påfyldning af jord (terrænregulering) kræver i de fleste tilfælde tilladelse fra kommunen.

Er der mistanke om, at der skal flyttes forurenede jord, skal dette altid anmeldes til kommunen.

Affald må ikke deponeres eller afbrændes i det åbne land. Det er kun miljøgodkendte affaldsanlæg som har tilladelse til dette. Affald skal bortskaffes efter de anvisninger, der gælder i kommunens affaldsregulativ.

Oplag, dvs. længere tids opbevaring af materialer som f.eks. jord, grus eller byggematerialer kræver landzonetilladelse fra kommunen.

Hos kommunen kan du få oplyst, om et projekt eller forhold kræver tilladelse samtidig med at du kan få råd og vejledning.

Læs mere: læs mere på din kommunes hjemmeside.

Lovgivning: Planloven, Miljøbeskyttelsesloven, Byggeloven, Naturbeskyttelsesloven m.fl.

Mulighed for støtte

Der findes mange støtteordninger, der er beregnet til at forbedre natur, miljø og landskab, f.eks. ved genopretning af vådområder. Støtteordningerne har ofte forskelligt fokus, f.eks. den enkelte lodsejer eller store EU-støttede naturgenopretningsprojekter, der kan involvere mange hundrede lodsejere. Støtteordninger er ofte baseret på landspolitiske aftaler, EU-midler, midler fra fiske- og jagttegn samt Tips- og Lottomidler. Derudover vælger nogle kommuner at etablere særlige lokale støtteordninger til naturpleje mv..

”Pleje af græs og naturarealer”, ”tilskud til etablering af vandhuller”, ”grønne partnerskaber” og ”vandmiljøplan II” er eksempler på støtteordninger fra 2008. Bemærk at disse ordninger kan være blevet uaktuelle i dag. Fællles for støtteordningerne er, at det en myndighed, f.eks. Skov- og Naturstyrelsen, som afgør, hvem der støttes. Er man interesseret i støtte skal være opmærksom på at der inden for hver enkelt ordning, som regel sættes tidsfrister og krav om skriftlig ansøgning.

Da støtteordningerne ofte ændres, ophører, eller der oprettes nye, anbefales det at undersøge mulighederne på disse myndigheders hjemmesider:

- Kommunen
- Skov- og Naturstyrelsen, www.sns.dk
- Fødevarerhverv, www.ferv.dk

Har du et fantastisk projekt eller spørgsmål til dine muligheder for støtte, kan du kontakte kommunen som vil forsøge at hjælpe eller henvise til de øvrige myndigheder på området.

Lovgivning: Find de seneste bekendtgørelser på www.retsinfo.dk

